

Gyula átiratában megjelent régi magyar daloknak egynehánya, a melyek oly szépek, hogy sajnálnunk kell, miért nem vett fel a szerző többet is belőlök. Örömmel konstatálhatjuk azonban, hogy — bár itt is túlsúlyban vannak az idegen eredetű dalok a hazaikkal szemben — mégis sokkal nagyobb szerepet játszanak e kötetben, mint az elsőben. Megvannak pl. a Királyhymnus-pályázatra beérkezett legjobb számok, azonkívül Hubay Jenőnek «Nemzeti dala» s több szép népdal.

A zongorakiséret jogosultságát itt is csak az oly karokban ismerem el, a hol az mint elő-, utó- vagy közzene önállóan jut érvényre; a pusztá kiséret annyiból nem jogosult, mert az 80—100 éneklő ifjúnak hangja mellett úgy is kárba vész.

Kifogásolom azonban, hogy a szerző több dal szövegében nem változtatta meg a prozódiaát. Nem lehet feladatomban, hogy itt minden oly helyre rá mutassak, a hol a szöveg hangsúlya nem felel meg a zenének: csak egyet akarok példaképen felemlíteni: a 130. lapon a «Perge Sándor» czimű népballadának végéről számított harmadik ütemében olykép van elválasztva a «kö-zepébe szó, hogy a főhangsúly a *ze*-szótagra jut. Megengedem, hogy a népdalokban sokszor előfordul az ilyen prozódia, de ha a néptől, véleményem szerint, csak azt kell át vennünk, a mi szép, a mi a nyelv természetének és eredetének megfelel, perhorrescálnunk kellene nekünk, művelteknek, mindazt, a mi a nyelv természetével ellenkezik. Ilyen prozódiai hibák pedig több helyen előfordulnak; javára válnék a műnek ha a szerző ezeket az esetleges második kiadásban javítaná.

Különben nemsokára lesz alkalmunk gyakorlatilag is megbírálni e gyűjtemény becsét: Harrach úr — ha jól tudom — márczius vagy április havában a fő- és székváros összes középiskoláinak részvételével nagy monstre-tanítvány-hangversenyt rendez, melynek énekszámai az Árionból valók. Ez lesz a tűzpróbája a műnek a nagyközönség és a szakemberek előtt.

M. I. Gy.

VEGYESEK.

— **Az iskolai fordítások ügye.** A Zeitschrift für das Real-schulwesen f. é. januári számában Dr. Alois Würzner-nek ily czímű értekezését közli: *Der Wert der Übersetzung aus der fremden Sprache ins Deutsche.* Az értekező kimutatja, hogy az idegen nyelvre fordítás a tanulóknak azon nyelvbéli hiányos ismeretei miatt elérhetetlen feladat az iskolában és sokkal gyümölcsözőbb, eredményesebb az idegen nyelvből való fordítás, melynek művészetét a tanuló megtanulhatja s mely helyesen vezetve az előbbi mód által czélba vett eredményeket is bizto-

síthatja. — Megemlítettük ezt a — szomszédban feltűnő — álláspontot abból az alkalomból, hogy nálunk a közoktatásügyi tanács a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr felhívására éppen most foglalkozott az érettségi latin pensum ügyével s ezt úgy oldotta meg, hogy a magyarból latinra fordítás helyébe latinból magyarra fordítást ajánl, azonban oly követelésekkel és oly színvonal szemmel tartásával, hogy a latin nyelv helyzete és jelentősége ez által éppen nem fog csökkenni.

***

Az iskolai fegyelem etikájáról értekezett a minap Förster tanár, a híres csillagvizsgáló, a «Deutsche Gesellschaft für ethnische Kultur» berlini fiókjának pædagogiai szakosztálya előtt.* Elégge érdekesnek tartjuk a bár nem szakzerű pædagogus, de mindenestre szélestekintetű tudós véleményét e tárgyról, hogy azt kivonatban e lapok olvasóival is megismertessük. — Az iskolai fegyelem kérdésében — úgy véli az illustris előadó. — túlságosan dominálnak szakemberi befolyások. Ezeket ellensúlyozni kellene az által, hogy a közönséges laikus észet is segítségül hívják e kérdésben. Mindenütt, a hol kizárólag szakemberek a mértékadó tényezők, könnyen képződtek önféjű és rövidlátó felfogások is. Az iskolai fegyelem egész terjedelmében kettős szempontból tekinthető: először is van rendőrző vagy rendtartó, másodsor pedig social-ethikus feladata. Már régóta értenek hozzá az állami, egyházi és rendi organumok, hogy az iskolai fegyelemnek ne csupán ama rendőrző oldalát, hanem társadalom-erkölcsi tevékenységét is szolgálatukba fogadják. Ez irányban működtek valaha a jezsuita akadémiák, így vannak még most is Németországban rendi és katonai iskolák, melyek arra valók, hogy bizonyos társadalmi irányokat plántáljanak a gyermekek szellemébe. Bizonyos tekintetben e társadalmi kizárólagosság maradványa az a körülmény is, hogy a vagyonos osztály gyermekoktatása nagyobbára el van különítve a szegényebb osztályétól. Itt az ideje, hogy az általános iskolaügyben így egyoldalú tendenciák ellensúlyozására gondoljanak. Nagyobbára alaptalan aggodalmak azok, melyek a vagyonosabb szüléket visszatartják attól,

* Ezen amerikai és angol mintára, ez erkölcsi műveltség terjesztésére alakult egyesület körülbelül egy éve áll fenn és Förster tanár elnöklete alatt jelentékeny sikerrel munkálkodik. Az egyesület nagy figyelemmel van a gyermeknevelésre is, és az erről való gondoskodás egyik főpontját teszi programjának. Az egyesületnek van «Ethische Kultur» czímen hetenként megjelenő organuma is, melyet Georg v. Gyzioczky, az ethika tanára a berlini egyetemen, szerkeszt. Ép e folyóirat egyik legújabb számából vesszük a fentebbi közleményt.

hogy gyermekeiket az elemi iskolákba küldjék. A szegényebb néposztályok gyermekeinek nevelésében észlelhető hiányok semmiesetre sem rosszabbak, mint a magasabb osztályok gyermekeinek elkényeztetéséből eredő bajok. A közjó nem kívánhat más iskolai nevelést, mint közöst *valamennyi* gyermek részére, még pedig a felsőbb fokokon a magasabb szellemi tevékenységre képeseknek kellő kiszemelése és azoknak hathatós támogatása mellett, a kik egyébiránt — pénzbeli eszközök híján — magukat továbbképezni nem tudnak. Ezen általános iskolázás azonfelül még azon haszonnal is járna, hogy a reformokat gyorsabban lehetne keresztülvinni, mint jelenleg. Az oktatás magasabb fokaira való átmenettel kapcsolatos kiszemelésnek mindenesetre a legnagyobb pädagogiai bölcseséggel kellene történnie. Egyebek között ismeretes tény, hogy sok gyermek, a ki kezdetben igen buzgónak, tehetségesnek és világos eszűnek mutatkozott, később nagyon hanyatlott, és viszont oly gyermekek, a kik a fejlődés éveiben szellemileg nehézkeseeknek és lomháknek mutatkoztak, későbbben jelentékeny szellemű és nagy erkölcsi erejű emberekké lettek. — Az utolsó évtizedek alatt általában nagyon előtérbe lépett az iskolákban a disciplina rendtartó vagy rendőrző szerepe. Részint az osztályok zsúfoltsága, részint az újabb pädagogiai technikának követelményei okozták ezt, de a kor szelleme is. Korunkat nem természettudományi, hanem militaris kornak kellene nevezni. A legmagasabb technikai sikerekre való túlságos törekvés folytán sokszor bizonyos «stréber»-séget fejlesztenek és elhanyagolják az oktatás és az egész iskolai munka társadalom-ethikai oldalát. — A mi a testi fenyítést illeti, azt hiszi Förster, hogy századunk közepe táján nagyobb volt a középiskolai tanulók becsületérvése, mint manapság. Akkor még gondolni sem lehetett rá, hogy a negyedik osztályig (Obertertia) verni lehessen, a mi pedig — sajnos — a század végével még megtörténik. A testi fenyítésnek csak az állati nevelés, a dressura számára van jelentősége, tehát az emberi fejlődésnek csak legkorábbi éveiben. A tulajdonképi embernevelésnek nem az idegvégektől jövő fájdalomérzésekkel kellene hatnia a psychére, hanem ép az volna a feladata, hogy a lélek erősítése által leküzdje az idegektől való függést. Oly testi fenyítés, melyet igazságos és szerető tanító legnagyobb erkölcsi megbotránkozásában ad, hathat ugyan erkölcsileg, de az ily hatásokat is csak a lehető legszűkebbre kell szorítani, nem pedig elméletté emelni. — Az iskolai fegyelem társadalom-erkölcsi oldalának elhanyagolásával szemben kiemelte az előadó, hogy a tanulók őszinteségéről és igazságosságáról, de egyszersmind közösségérzetükről és egymásért való áldozatrakészségükről van szó. Evvel homlokegyenest ellenkezik a denunciació erősítése, a mint az sokszor az ellenőrzés megkönnyítésére fellép. A tanulók közösségérzetének veszedelmeitől, t. i. összeesküvések keletkezésétől és hasonlóktól csak despotikus tanítónak kell tartania.

Higgadtság és humor, a közösség érzetének nemes kimélésével párosulva, hamar elbánik ily nehézségekkel. Helytelen dolog volna, ha a tanulóknak ily összeesküvéseit vagy makacskodásait főbenjáró ügyekké fűjnék fel. Az iskolai fegyelemnek célja csak az lehet, hogy a tanulók szabad alárendelését eredményezze. W. J.

***

— **A kézügyességi oktatás meghonosítása** érdekében mozgalom indult meg Debreczenben s Hajdúvármegye területén is. E tárgyban legközelebb szaktanácskozmány volt, a mely javaslatot terjesztett a megyei közig. bizottság elé, ajánlván, hogy az iskolai főhatóságok figyelmét hívja fel a bizottság erre az ügyre, hogy már jövőre 15 iskolában a kézügyességi oktatást kísérletileg megkezdhessék. Az ezen foglalkozást elsajátítani kívánó tanítók kiképzése végett folyó évi július és augusztus havában kézügyességi póttanfolyam rendeztetnék a kollégiumi tanítóképezde helyiségeiben, melyeknek a célra leendő átengedése iránt az egyházkerületi közgyűlést kéri fel. Mindezen tervek keresztülvitelét megkönnyíti s lehetővé teszi a tanügyi, földművelési és kereskedelmi kormány hathatós támogatása, e mellett számítani lehet a társadalom pártoló figyelmére is. Debreczenben egyelőre csakis egy állomás szerveztetik, mivel itt később külön munkaiskola fog felállítatni. Ezúttal a vidékre terjed ki a gondoskodás ebben az irányban. A szaktanács, melynek elnöke Sándor Kálmán kir. főmérnök, előadója Eötvös K. Lajos tanfelügyelő s tagjai közt vannak Joó István tan.-kép. igazgató, Szeremley J., Dávidházy J. esperesek s több tanító és közig. biz. tag, — ki-mondotta, hogy az elemi iskolákban a rendszeresebb rajzoktatás az egész vonalon életbe léptetendő.

***

— **Nyílt kérdés.** E cím alatt a következő sorok olvashatók az *Evangelikus Népiskola* február-márcziusi számában :

Olvastattam egy fiúval. Hibásan olvasván egy szót, felszólítottam, hogy olvassa azt a szót még egyszer. Elolvasta, de megint hibásan. Újra felszólítottam, hogy a hibásan olvasott szót olvassa el még egyszer. A fiú nem olvasott. Kérdeztem, miért nem olvassa. Nem felelt. Biztattam; mindent elkövettem, hogy olvassa az illető szót még egyszer. Nem tette. Ráparancsoltam vagy tizszer. Nem engedelmeskedett. Megvertem; nem használt semmit. Végre mivel sirása által a tanításomat zavarta, kiállítottam az ajtó elé. S csak miután egy fél óra hosszat kinn állott volt, s behívtam, akkor engedett felszólításomnak.

Ki magyarázza meg e dacz pszichologiai alapját? s ki tanácsolhatná alkalmas eszközt, hogy ez a hosszadalmas procedura feleslegessé váljék? L.

Nyílt levén a kérdés, mindenkinek joga van a hozzászólásra. Első sorban az illető tanító felettes hatóságának volna joga, sőt kötelessége *megfelelni* a kérdésre a kérdező érdeme szerint; mert a hol a pedagógiai tudatlanság ily brutalitással párosul, ott nem szavak, csak tettek segítenek. Mi nem is *neki* felelünk, hanem másokat akarunk óvni ily hiba elkövetésétől. Rossz felelet esetén nem szabad az illető fiut egyszerűen felelete ismétlésére utasítanunk, mert leggyakrabban a hibával együtt fogja feleletét ismételni, vagy új hibát követ el, mivelhogy nem adtunk neki időt hibája belátására s nem adtuk meg neki a módot a javításra. Ezért történt, hogy az említett szegény gyermek még verésre sem akarta a rosszul olvasott szót újra olvasni, félvén, hogy újra hibázni fog s megrovásnak vagy nevetségnek teszi ki magát. A fiú ellenállása tehát egy alapján dicséretes jellemvonásból származott s az az ember, a ki vele úgy bánt, mint a nyílt kérdés tevője, bebizonyította, hogy a gyermeki lelket nem ismeri, s hogy legfeljebb állatok dresszírozására van képessége, de *humanus* ember azokat se bizhatná reá. Hiba esetén tehát az a fődolog, hogy a fiú belássa, miben hibázott. Tegyük fel, hogy e szót: *tettem* így olvasta: *tetem*. Ekkor azt kérdezzük az osztálytól: «Jól olvasta? Mire nem ügyelt?» «Hogy a szó közepén erős t hang (kettős t) van.» S most tőle kérdezzük: «Hogy fogod tehát olvasni?» Ha ekkor is rosszul olvassa, egy másik fiúval olvastatjuk helyesen, azután vele ismételtetjük s még arra is rámutathatunk, hogy, a mint ő olvasta, úgy egészen más értelmű lesz a szó. Ez a módja szerintünk a dolognak.

***

— **A Lehrproben und Lehrgänge új száma.** E kitünő — időhöz nem kötött — folyóiratnak januárban jelent meg a 38.-ik füzete. Első cikke az egyik szerkesztőtől *Fricstől* való, ki a Francke-féle alapítványok semináriumi praxisából ad közleményeket, nev. a vallástanítók és theologusok vezetéséről és képzéséről. A szerző, ki a Francke-féle alapítványok igazgatója, egész cikksorozatot ígér, melyben a semináriumi intézményeket fogja ismertetni. *R. Windel* a zsoldároknak a közép-osztályokban való kezeléséről értekezik. *Dr. Oskar Altenburg* nyelvgyakorlatokat fűz Tacitus Germaniájához, melynek iskolai tárgyalásához igen becses adalékokat nyújt s a latin nyelvgyakorlatokhoz is alapot szolgáltat. *Dr. R. Menge* (az «Einführung in die antike Kunst» szerzője) a szemléltető és művészeti oktatásról közöl cikket, s arról a módról, hogy lehet az új porosz tanterv e téren való követelményének eleget tenni; különösen a használandó műveket ismerteti és méltatja. *Dr. H. Drees* ily című dolgozatot közöl: I. Napoleon a francia költészetben. *Dr. Chr. Vogel* az ásványtani oktatáshoz ad bevezetést az iskolai gyakorlat szempontjából. Könyvismertetések, vegyesek zárják be a füzetet.